

<p style="text-align: center;">ΨΗΦΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ</p> <p style="text-align: center;">ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, ΕΡΕΥΝΑ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</p>
--

1.Γενικά

Την προηγούμενη δεκαετία με την κρίση και τα τρία Μνημόνια, η Ελλάδα δεν έχασε μόνο το ένα τέταρτο της παραγωγής, το ένα τρίτο της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα και δεκάδες χιλιάδες επιχειρήσεις που έκλεισαν. Έχασε επίσης τον βηματισμό της με τις διεθνείς εξελίξεις στην τεχνολογία, την προσαρμογή της στους νέους τρόπους παραγωγής και την συμμετοχή της στις αλλαγές στον τομέα της έρευνας και της εκπαίδευσης.

Όσο και να πανηγυρίζουμε για τις διακρίσεις που ακόμα καταφέρνουν να κερδίζουν στον διεθνή στίβο έλληνες επιστήμονες, ταλαντούχοι ερευνητές και δραστήριοι επιχειρηματίες, δεν αρκούν για να κρύψουν την συλλογική υστέρηση της χώρας όλη αυτή την περίοδο. Υστέρηση που προήλθε τόσο από την κατάρρευση των παραγωγικών επενδύσεων σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, όσο και από την φυγή επιστημόνων προς άλλες χώρες για να ξεφύγουν από την ανεργία, την μείωση των μισθών και την υπερφορολόγηση.

Οι αργοί ρυθμοί επαναφοράς της ελληνικής οικονομίας σε μια τροχιά συστηματικής ανάπτυξης, οι παγίδες και δυσκολίες στο θεσμικό πλαίσιο των επενδύσεων και η βραδεία πιστωτική ανάκαμψη του τραπεζικού συστήματος, παρατείνουν την αίσθηση υστέρησης από τα άλλα κράτη. Ενώ άλλες κοινωνίες ασχολούνται με το πώς θα γεφυρώσουν το χάσμα γνώσεων και δεξιοτήτων μέσα στον πληθυσμό τους, στην Ελλάδα έχουμε επιπλέον και την πρόκληση πώς θα μειώσουμε το χάσμα που μας χωρίζει ως χώρα από τις άλλες.

Μέχρι σήμερα στον κόσμο, το κύμα των εξελίξεων στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχει αναβαθμίσει σχεδόν όλους τους κλάδους παραγωγής, μεταφορών και κατασκευών, έχει εμπλουτίσει σχεδόν όλους τους τομείς ψυχαγωγίας, υγείας και διοίκησης, και έχει διευρύνει όλες τις δραστηριότητες μάθησης και έρευνας. Σήμερα μιλάμε

για την ψηφιακή οικονομία, την **τέταρτη βιομηχανική επανάσταση**, την νέα γενιά επιστημών και γνώσεων, τις καινούργιες δομές διοίκησης και διαχείρισης στο κράτος και τις κοινωνίες.

Το 2020 εκτιμάται ότι είναι η χρονιά ωρίμανσης των σχεδίων που κάθε χώρα σκοπεύει να εφαρμόσει για να βοηθήσει την προσαρμογή της στις εξελίξεις.

Για να συμμετέχει και η Ελλάδα στο κύμα των αλλαγών, οφείλουμε να επιταχύνουμε τις επενδύσεις, να δώσουμε κίνητρα γρήγορης υιοθέτησης των νέων τεχνολογιών, και να προωθήσουμε ένα ευρύ πλέγμα δράσεων για την εξοικείωση των πολιτών σε αυτές και την διάδοση της χρήσης τους.

2.Βιομηχανική αλλαγή

Εάν θέλουμε οι ΤΠΕ να συντελέσουν στην αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και της ευημερίας χρειάζεται να ξεκινήσουμε την εφαρμογή τους από την μεταποίηση. Αν παραβλέψουμε την προτεραιότητα της βιομηχανίας, η εφαρμογή των ΤΠΕ θα καταλήξει μια διαδικασία αδιάκοπης κατανάλωσης έτοιμων τεχνολογικών προϊόντων, τα οποία θα εισάγονται από τρίτες χώρες χωρίς να ενσωματώνονται στην εγχώρια προστιθέμενη αξία. Θα είμαστε ακόλουθοι της ψηφιακής μόδας την οποία θα αγοράζουμε, όχι δημιουργοί και πρωτοπόροι που άλλοι θα ενδιαφέρονται να μιμηθούν.

Χωρίς μια άμεση ανάκαμψη των βιομηχανικών επενδύσεων στην ψηφιακή τεχνολογία, η Ελλάδα πολύ σύντομα θα χάσει και τα επόμενα τρένα τεχνολογικής εξέλιξης, ενώ η αδυναμία της να σταθεί στον διεθνή ανταγωνισμό θα περιορίσει ακόμα και τις δυνατότητες έγκαιρης και επαρκούς προμήθειας των ψηφιακών υπηρεσιών. Το μοντέλο ανάπτυξης θα διολισθήσει σε μια οικονομία μικρής παραγωγής και προστιθέμενης αξίας, που θα κυριαρχείται από την παροχή υπηρεσιών χαμηλών τεχνολογικών απαιτήσεων.

Για τον λόγο αυτό προέχει η εντατική προσπάθεια για την ενίσχυση της ελληνικής βιομηχανίας και γενικότερα της μεταποιητικής δραστηριότητας στην χώρα μας μέσω επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες

και υιοθέτηση ψηφιακών προτύπων της λεγόμενης τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης (industry 4.0).

Είναι βέβαια αλήθεια ότι πολλές βιομηχανικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμα προσαρμοστεί στην τρίτη βιομηχανική επανάσταση του αυτοματισμού, ενώ μερικές δυσκολεύονται ακόμα και στην δεύτερη φάση της σειριακής παραγωγής.

Παρόλα αυτά, η ελληνική βιομηχανία είναι υπαρκτή, σημαντική και σε πολλές περιπτώσεις ιδιαίτερα εξωστρεφής, έχοντας μάλιστα επιβιώσει τη δεκαετή κρίση. Σε αυτές τις βιομηχανίες, οι οποίες είναι υγιείς, προσφέρουν πολλές θέσεις εργασίας, έχουν ένα επιχειρηματικό μοντέλο που στηρίζεται στην εξωστρέφεια και τις εξαγωγές χωρίς να περιμένουν το κράτος πατερούλη να τις «προστατεύσει» σε βάρος των αδυνάτων, είναι σημαντικό να σταθούμε πλάι τους ώστε να τις βοηθήσουμε να συνεχίζουν να αναπτύσσονται, παράγοντας ΑΕΠ και εισόδημα μέσα από ουσιαστικές παρεμβάσεις, στο πλαίσιο της ΕΕ.

Η πρόοδος από δω και μπρος, δεν θα εξασφαλιστεί από την διαδοχική διέλευση των φάσεων, αλλά από την ικανότητα των επιχειρήσεων να κάνουν το άλμα απευθείας στα σημερινά πρότυπα. Ώθηση και κίνητρα σε αυτή την κατεύθυνση μπορούν να δώσουν οι εξής συγκεκριμένες πολιτικές που εφαρμόζονται και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες:

(α) Έμφαση στα Προγράμματα Επιχειρηματικότητας του ΕΣΠΑ ώστε να έχουν προτεραιότητα οι επιχειρήσεις που επενδύουν και μετασχηματίζονται σύμφωνα με τα πρότυπα industry 4.0. Κάτι τέτοιο θα δημιουργήσει ένα κύμα τεχνολογικών αλλαγών σε πολλές επιχειρήσεις και αυτό με την σειρά του θα προσελκύσει ενδιαφέρον για την δημιουργία και παροχή υπηρεσιών έρευνας και τεχνολογίας και στις υπόλοιπες.

Η δράση αυτή θα απαιτήσει μια μείζονα αναδιοργάνωση των κατανομών του τρέχοντος ΕΣΠΑ, καθώς και ένα αυστηρό προσανατολισμό στα κριτήρια επιλεξιμότητας του νέου προγράμματος.

(β) Δράσεις μείωσης του κόστους παραγωγής με βέλτιστες πρακτικές ενεργειακής χρήσης, διαχείρισης αποβλήτων και περιβαλλοντικής συμμόρφωσης, ώστε να αυξηθεί η κερδοφορία των επιχειρήσεων και η δυνατότητα ίδιας συμμετοχής στην χρηματοδότηση

της τεχνολογικής προσαρμογής. Πολλές από αυτές τις υποδομές υπηρεσιών απαιτούν πλέον εξελιγμένες τεχνολογικές εφαρμογές και η υλοποίησή τους θα αποτελέσει από μόνη της ένα ισχυρό παράγοντα τεχνολογικής αναβάθμισης. Κίνητρα για την δημιουργία κοινών υποδομών παροχής αυτών των υπηρεσιών πρέπει να δοθούν άμεσα σε βιομηχανικές περιοχές και επιχειρηματικά πάρκα, όπου βρίσκονται πολλές επιχειρήσεις έτοιμες να απορροφήσουν την προσφορά τους..

(γ) Εισαγωγή των υπεραποσβέσεων για μια πενταετία, ώστε να αυξηθούν οι χρηματοδοτικές δυνατότητες νέων επενδύσεων από τις επιχειρήσεις.

(δ) Καθιέρωση τακτικών επιδείξεων νέων τεχνολογιών κατά κλάδο παραγωγής, με στόχο την εξοικείωση των παραδοσιακών επιχειρήσεων με τις αλλαγές προτύπου και την διαμόρφωση συνεργειών στην εφαρμογή τους. Εφαρμογές όπως το «έξυπνο εργοστάσιο», η επαυξημένη πραγματικότητα, η τρισδιάστατη εκτύπωση και πολλές άλλες δυνατότητες των ψηφιακών τεχνολογιών, μπορούν έτσι να γίνουν οικείες και να αποτελέσουν έναυσμα υιοθέτησης από όσες επιχειρήσεις αγνοούν την σημασία τους και διστάζουν να τις εισαγάγουν.

(ε) Να τεθούν συγκεκριμένοι ποσοτικοί στόχοι ανάπτυξης και επέκτασης της μεταποίησης και των νέων τεχνολογιών, όπως επιτέλους έχει αρχίσει να γίνεται και στην ΕΕ. Η προτεραιότητα της βιομηχανίας έχει γίνει πλέον αποδεκτή από όλη την ΕΕ, μια ευοίωνη εξέλιξη αν σκεφτεί κανείς τον παραγκωνισμό και την απουσία βιομηχανικής πολιτικής τις προηγούμενες δεκαετίες. Στόχος της ΕΕ είναι η μεταποίηση να συμμετέχει τουλάχιστον κατά 20% στην εσωτερική προστιθέμενη αξία κάθε χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα χρειάζεται να θέσει ενδιάμεσους στόχους και να υλοποιήσει πολιτικές ενίσχυσης της βιομηχανικής ανάπτυξης, ώστε σταδιακά να προσεγγίσει τον βαθμό συμμετοχής της ευρωπαϊκής μεταποίησης. Σήμερα η μεταποίηση συνεισφέρει το 10% περίπου της εγχώριας προστιθέμενης αξίας, πολύ χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Ένας ρεαλιστικός στόχος είναι να καταφέρει να φτάσει το 15% έως το 2025 και το ευρωπαϊκό 20% έως το 2030. Για την παρακολούθηση αυτού του στόχου υποστηρίζουμε την ίδρυση ενός Εθνικού Κέντρου Εφαρμογής Νέων Τεχνολογιών στην Βιομηχανία, αρκεί βέβαια να έχει ουσιαστικό

περιεχόμενο και να μην είναι άλλη μία γραφειοκρατική και ασπόνδυλη υπηρεσία για να βολέψει μερικούς ακόμα διορισμούς.

3.Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Η ψηφιακή οικονομία δεν αφορά μόνο τις μεγάλες μεταποιητικές επιχειρήσεις αλλά εξίσου σημαντικά και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτελούν και την πλειοψηφία του ελληνικού δυναμικού. Πολλές φορές όμως είναι δύσκολη η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών από τις ΜΜΕ είτε για λόγους έλλειψης εξοικείωσης με τις σύγχρονες τάσεις είτε λόγω αδυναμίας να χρηματοδοτήσουν επενδύσεις και στελέχη που θα τις εφαρμόσουν στην μικρή κλίμακα της δραστηριότητας τους.

Για τον λόγο αυτό χρειάζεται η οριζόντια οργάνωση παροχής τεχνογνωσίας προς τις ΜΜΕ με την δημιουργία INCUBATOR σε επιλεγμένους κλάδους. Οι δομές αυτές παρέχουν υπηρεσίες coaching και mentoring για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και δραστηριοτήτων, καθώς και την προσαρμογή στις απαιτήσεις της ψηφιακής οικονομίας.

Στην πρωτοβουλία αυτή σημαντικό ρόλο μπορούν να αξιοποιηθούν οι υφιστάμενες δημόσιες τεχνολογικές εταιρείες σε κρίσιμους τομείς, όπως για παράδειγμα:

Στα χημικά: ΕΤΕΚΑ (Θεσσαλονίκη, Πάτρα)

Στον τομέα μετάλλου: ΕΒΕΤΑΜ (Βόλος)

Στον τομέα υλικών: ΕΚΕΠΥ

Κλωστο/Υφαντουργία: ΕΤΑΚΕΙ

Τρόφιμα-Ποτά: ΕΤΑΤ

Ανάλογες πρωτοβουλίες μπορούν φυσικά να οργανωθούν και σε άλλους τομείς προτεραιότητας, ανάλογα με τις τοπικές δεξιότητες και συγκεντρώσεις επιχειρήσεων.

4. Διοίκηση

Μία κρίσιμη προϋπόθεση για την υλοποίηση της ψηφιακής στρατηγικής στην παραγωγική και κοινωνική δραστηριότητα μιας χώρας είναι η υιοθέτηση παρόμοιων στόχων από την δημόσια Διοίκηση. Η Διοίκηση μπορεί να γίνει τόσο ο μεγάλος καταναλωτής ψηφιακής τεχνολογίας όπως και ο μεγάλος προμηθευτής ψηφιακών υπηρεσιών και προτύπων.

Την τελευταία δεκαετία έχουν γίνει σημαντικά βήματα κυρίως σε τομείς οικονομικών και χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και μεταφορών, παραμένουν όμως σημαντικές προκλήσεις στους άλλους τομείς της Διοίκησης. Αναφέρονται χαρακτηριστικά, οι μηχανισμοί πολιτικής προστασίας, οι διαδικασίες υποβολής φακέλων και αδειοδοτήσεων, καθώς και πολλοί τομείς διεπαφής του πολίτη με δημόσιες και δημοτικές αρχές.

Μια κρίσιμη εξέλιξη είναι η ανάπτυξη ενός εθνικού ολοκληρωμένου συστήματος αδειοδότησης και διαχείρισης βάσεων μεγα-δεδομένων (Big Data), πράγμα που θα ανοίξει νέες δυνατότητες χρήσης και αξιοποίησης της πληροφορικής σε όλα τα επίπεδα.

Επιπλέον η Διοίκηση πρέπει να παρακολουθεί και να εποπτεύει αποτελεσματικά τις ψηφιακές συναλλαγές στο εμπόριο και τις υπηρεσίες θεσπίζοντας κανόνες προστασίας των καταναλωτών και καταπολέμησης των περιπτώσεων δικτυακής εξαπάτησης.

Ένας παράγοντας που συντηρεί την καχυποψία στην ψηφιακή λειτουργία της οικονομίας είναι η απρόσωπη διαχείριση παραπόνων και ενστάσεων των καταναλωτών μέσω κέντρων κλήσεων (call centers) που σε πολλές περιπτώσεις δεν βρίσκονται καν στην επικράτεια. Πολύ συχνά ο καταναλωτής εγκαταλείπει την προσπάθεια γιατί αδυνατεί να επικοινωνήσει με αξιόπιστο τρόπο με τον φορέα παροχής των ψηφιακών υπηρεσιών για να επιλύσει την διαφορά.

Το κράτος οφείλει να θέσει κανόνες αξιόπιστης διαχείρισης των διαφορών εταιρειών και καταναλωτών, και επίσης να θεσπίσει την υποχρέωση λειτουργίας των κέντρων κλήσεων εντός της επικράτειας σε δηλωμένο χώρο, να στελεχώνεται με πιστοποιημένο προσωπικό και να τηρείται μητρώο προσφυγών πελατών.

5. Εκπαίδευση

Ακόμα πιο σημαντικό και από τις επενδύσεις είναι η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού για να μπορέσει όχι μόνο να διαχειριστεί τις τεχνολογικές εξελίξεις, αλλά συχνά και να επινοήσει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν για την κάθε περίπτωση.

Σήμερα, η διεθνής τάση για την καλύτερη εξοικείωση του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες τεχνολογίες είναι να καλλιεργεί τις απαραίτητες έννοιες και δεξιότητες από την προσχολική ηλικία και να προχωρά στις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Στην Ελλάδα, μια τέτοια πολιτική θα απαιτούσε την κατάστρωση ενός εθνικού πλαισίου προσχολικής αγωγής και φυσικά μια εκ βάθρων αναθεώρηση των μαθημάτων, βιβλίων και τρόπου διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για να βελτιωθούν οι πιθανότητες εφαρμογής και επιτυχίας του νέου συστήματος διδασκαλίας και μάθησης στην ψηφιακή εποχή, χρειάζεται να δοθούν κίνητρα στους εκπαιδευτικούς και στις εκπαιδευτικές μονάδες, ταυτόχρονα με συστηματικές διαδικασίες αξιολόγησης και επιβράβευσης για όσους πρωτοπορούν.

Ανάλογη προσοχή πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επανακατάρτιση στελεχών επιχειρήσεων σε νέες τεχνολογίες, σε όλα τα επίπεδα παραγωγής και εργασίας. Σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, δίπλα στο σχέδιο για την βιομηχανική αλλαγή, υπάρχει και ένα ευρύ πρόγραμμα κατάρτισης στους τομείς σύγχρονης τεχνολογίας, επιστημών, μηχανικής και Μαθηματικών (τους λεγόμενους τομείς STEM). Στην Ελλάδα η ανάγκη μιας παρόμοιας αναβάθμισης είναι ακόμα μεγαλύτερη, γιατί ένας σημαντικός αριθμός πτυχιούχων που εκπαιδεύτηκαν σε αυτές τις γνώσεις έχει φύγει από την χώρα.

Ταυτόχρονα, μεγάλος αριθμός ελλήνων μαθητών σε διάφορες φάσεις της εκπαίδευσης παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες κατανόησης και επεξεργασίας των σύγχρονων γνώσεων, όπως μαρτυρούν οι κατ' εξακολούθηση απογοητευτικές επιδόσεις σε διεθνείς συμμετοχές και διαγωνισμούς. Αυτό σημαίνει ότι ακόμα και όταν ολοκληρώνει τις εγκύκλιες σπουδές του, ο μέσος απόφοιτος ενδέχεται να παρουσιάζει μεγάλα κενά στην κατανόηση και διαχείριση των νέων τεχνολογιών. Αν οι ανεπάρκειες αυτές δεν αντιμετωπιστούν μαζικά και επαρκώς, στο μέλλον θα κινδυνεύουν να περιπέσουν στην παγίδα της «τεχνολογικής

ανεργίας», όπου θα υπάρχει ζήτηση εξειδικευμένων στελεχών αλλά αυτοί δεν θα μπορούν να την καλύψουν ικανοποιητικά.

Για τον λόγο αυτό χρειάζεται να σχεδιαστούν ευρείες και συντονισμένες πρωτοβουλίες για την επανακατάρτιση σε STEM. Χρειάζονται να ενισχυθούν οι δεσμοί συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών κέντρων, πανεπιστημίων και επιχειρήσεων με στόχο την διαρκή ενημέρωση της παραγωγικής διαδικασίας για τις τεχνολογικές εξελίξεις και την κατάρτιση των στελεχών και των εργαζομένων της βιομηχανίας στην προετοιμασία και διαχείριση των αλλαγών.

Η χρηματοδότηση των δράσεων αυτών μπορεί άνετα να καλυφθεί από το σχετικό Ταμείο του ΕΣΠΑ. Για να αποφευχθεί όμως η κατασπατάληση των πόρων σε δήθεν εκπαιδευτικές διαδικασίες χωρίς κριτήρια και αξιολόγηση, είναι επείγουσα ανάγκη να ιδρυθεί κεντρικός φορέας πιστοποίησης STEM, ο οποίος θα εποπτεύει την κατανομή των πόρων, το περιεχόμενο και την απόδοση των σχετικών προγραμμάτων.

Υπάρχουν επίσης και άλλες μεγάλες εκκρεμότητες και ανησυχίες με νέα ζητήματα που αφορούν τις εργασιακές σχέσεις και τις νέες τεχνολογίες. Ένα κρίσιμο ερώτημα είναι σε ποιο βαθμό και πόσο γρήγορα ή σταδιακά πρέπει να γίνεται εισαγωγή διαδικασιών που βασίζονται στην ρομποτική και την τεχνητή νοημοσύνη, με συνέπεια την κατάργηση θέσεων εργασίας.

Η μέχρι τώρα διεθνής εμπειρία δείχνει ότι πολλοί σημερινοί εργαζόμενοι κινδυνεύουν να βρεθούν όχι μόνο εκτός απασχόλησης, αλλά και εκτός αγοράς εργασίας. Εάν οι συνέπειες λάβουν χώρα ανεξέλεγκτα, η κοινωνική αντίδραση μπορεί να είναι τόσο μεγάλη με κίνδυνο ακόμα και να ματαιώσει τις αλλαγές. Για να αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες, χρειάζεται ένα σχέδιο σταδιακής εισαγωγής της ρομποτικής σε μεγάλες παραγωγικές μονάδες, το οποίο θα εξελίσσεται σε συνδυασμό με την απόκτηση νέων γνώσεων και ειδικοτήτων από όσους χάνουν την θέση τους στην παραγωγική ενότητα.

Στην Ελλάδα, η μαζική τεχνολογική ανεργία θα απειλήσει τα επόμενα χρόνια την Κεντρική Μακεδονία και ορισμένες άλλες περιοχές της χώρας στις οποίες θα γίνει απόσυρση των μεγάλων λιγνιτικών μονάδων

ηλεκτροπαραγωγής. Χρειάζεται επείγοντως να καταστρωθεί ένα σχέδιο επανακατάρτισης σε νέες ειδικεύσεις και παραγωγικά επαγγέλματα, τα οποία θα είναι οικονομικά βιώσιμα στις νέες συνθήκες. Για παράδειγμα, η Ελλάδα μπορεί να γίνει χώρα-παραγωγός των μονάδων ΑΠΕ με σύγχρονες βιομηχανικές τεχνολογίες, όπως άλλωστε ήταν και πριν από μερικές δεκαετίες. Με τον τρόπο αυτό θα δημιουργηθούν πολλές νέες θέσεις απασχόλησης, θα απορροφηθούν οι τεχνολογικά ξεπερασμένες ειδικότητες γύρω από τον λιγνίτη και ταυτόχρονα θα βελτιωθεί σημαντικά το εξωτερικό έλλειμμα της χώρας.

6. Μακρο-οικονομικό περιβάλλον

Για το θέμα αυτό έχουν γίνει αναλυτικές αναφορές κατά την παρουσίαση του πλαισίου μας για την Οικονομική Πολιτική τον Ιούνιο του 2019. (Προγραμματικό Πλαίσιο για την Ελληνική Οικονομία: <https://bit.ly/2TEIBSj>)

Επισημαίνουμε όμως επιγραμματικά τα κρίσιμα ζητήματα για την επιτυχία του Σχεδίου της Ψηφιακής Οικονομίας:

- Κίνδυνος σημαντικών απωλειών στα κονδύλια του τρέχοντος ΕΣΠΑ.
- Έλλειψη προετοιμασίας και προτεραιοτήτων στον σχεδιασμό του νέου ΕΣΠΑ.
- Νέα δημοσιονομική πολιτική με μικρότερα πρωτογενή πλεονάσματα, περισσότερες δημόσιες επενδύσεις και χαμηλότερους φόρους.